

Mültecilere Yönelik Arzulanan Sosyal Mesafe Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması: Yetişkin Yerel Halk Örnekleme

Psikolog Zübeyir ALKIŞ

İstanbul Gelişim Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, zubeyiralkiss@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5221-3599

Doç. Dr. Sultan OKUMUŞOĞLU

Lefke Avrupa Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Psikoloji Bölümü, Lefke, KKTC, ssehitoglu@eul.edu.tr

ORCID:0000-0001-6155-2325

Özet

Çalışmanın amacı mültecilere yönelik tutumları ölçebilen bir ölçeğin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Tutumları “arzulanan sosyal mesafe” yoluyla ölçmenin önemini ortaya koyan literatürden yola çıkılmıştır. Ölçeğin geliştirilme sürecinde tutumları “arzulanan sosyal mesafe” yoluyla ölçmeyi hedefleyen bir madde havuzu oluşturularak uzman görüşleri ve deneme uygulamaları sonucunda ölçeğin, geçerlik güvenirlikle ilgili sınamaların yapılacağı 13 maddelik beşli derecelendirmeyle yanıtlanan haline ulaşılmıştır. Bir pilot grup, bir test-tekrar test grubu ve iki ayrı örneklem grubu şeklinde gönüllü katılımcılardan veri toplanmıştır. Pilot grup 2018 Eylül ayında Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinden toplam 30 kişiden (20 erkek) oluşturulmuştur. Test tekrar test grubu ise 2018 Eylül ile Ekim ayları arasında Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde 67 kişiye (21'i kadın) ulaşılarak oluşturulmuştur ($r = .46$). Birinci örneklem grubu 2019 Mart ayında Mardin'in Kızıltepe ilçesinden 143 kişiye (113'ü erkek) ulaşılarak oluşturulmuştur (“Cronbach's Alpha değeri” .93). İkinci örneklem grubu Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinden 2019 Mart ayında toplam 357 kişiden (258'i erkek) toplanan veridir. İkinci örnekleme analizlere göre de ölçeğin “Cronbach's Alpha puanı” .93 ve KMO değeri .94 olan tek faktörlü bir ölçek olduğu görülmektedir. Her iki örneklemin madde-

toplam analizleri 13 maddeden herhangi birinin atılmasına gerek olmadığını, ölçeğin tek faktörlü yapısını göstermiştir. Analizlere dayanarak geliştirilmiş olan ölçeğin mültecilere yönelik tutumları ölçmek için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Mülteci, Ölçek, Arzulanan Sosyal Mesafe, Yerel Halk

Reliability And Validity Study Of The Desired Social Distance Towards Refugees Scale: Local Community Sample

Abstract

The aim of this study has been determined as development of a scale that could measure attitudes towards refugees. The related literature which highlights the importance of measuring attitudes via “desired social distance” was the inspiration source. During development process, an item pool, which targets to measure attitudes via “desired social distance” was composed, following expertise feedback and test trials it became 13 item 5th Likert type scale which will be used for reliability and validity analysis. Data have been collected from a pilot group, a test-retest group, and from two different group of volunteered participants. The pilot group was composed by 30 individuals at 2018 September at Şanlıurfa Ceylanpınar restrict (20 males). The test-retest group was composed by reaching 67 (21 females) participants at 2018 September at Şanlıurfa Ceylanpınar restrict ($r = .46$). The first group of participants was composed by reaching 143 participants (113 males) at 2019 Marchat Mardin Kızıltepe (Cronbachs’s Alpha=0.93). The second group of participants was 357 participants (258 males) that was collected at Şanlıurfa Ceylanpınar restrict at 2019 March. According to analysis with second sample it can be seen that the scale is a one factor scale which has 0.93 Cronbachs’s Alpha and 0.94 KMO value. According to analysis, it is thought that the scale that has been developed to measure attitudes towards refugees can be accepted reliable and valid.

Key Words: Attitude, Refugee, Scale, Desired social distance, Local Community

1. Giriş

İnsanlık binlerce yıldır dünya üzerinde varlığını sürdürmektedir. Kimi kaynaklara göre binlerce yıl önce yerleşik hayata geçiş yaptığından söz edilen insanlık (Pustu, 2006), bazen bazı sebeplerden dolayı yaşamakta olduğu mekânı değiştirmiştir. İnsanın yaşadığı yerleşim yerinden bir başka yere -orada yaşamak amacıyla- gidişi göç olarak isimlendirilmektedir (Aker, Ayata, Özeren, Buran ve Bay, 2002). İnsanların göç etmelerinin bazı sebepleri vardır (Ceylan, 2012). Bu sebeplere göre, yaşanan göçün insan hayatı üzerindeki etkisi de farklılık göstermektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014). Göçler, yapılış sebeplerine, yöntemlerine ve amaçlarına göre farklı isimlerle

sınıflandırılmakta dolayısıyla bu göçleri yapan bireyler de farklı statülerde değerlendirilmektedirler (Yılmaz, 2014; Kınık, 2010; Çağlayan, 2006). Binlerce yıllık geçmişi olduğu kabul edilen göç, insanlık tarihi boyunca hem insanlığın gelişmesine sebep olacak şekilde bir kavimde keşfedilmiş olan bilgilerin bir diğer kavime taşınmasında rol oynamış, hem de sonu toplu katliamlara (Uysal, 2013) varıncaya kadar trajik olayların yaşanmasına şahitlik etmiştir.

“Öteki” olarak algılanan gruplara yönelik önyargılara dair alanyazında birçok çalışma yer almaktadır ve bu gruplara yönelik olumsuz tutumların hem içsel ve hem de dışsal bakımlardan olumsuz sonuçları birçok çalışmada ifade edilmiştir (örn. Okumuşoğlu, 2017a; Okumuşoğlu, 2017b; Okumuşoğlu, 2016). Söz konusu “içsel olumsuz sonuçlar”, önyargılı tutumun hedefindeki kişide düşük öz güven ve tam tersine yükselmiş utanç duygusu ile korkma veyahut da kaçınma yaşantıları şeklinde ifade edilmektedir. Diğer yandan “dışsal olumsuz sonuçların” ise ayrımcılık, önyargı, dışlanma, kalıp yargılarla değerlendirilme (“stereotyping”) ve sosyal mesafe arzusu şeklinde olabileceği ifade edilmektedir (Okumuşoğlu, 2017a; Okumuşoğlu, 2016).

“Arzulanan sosyal mesafe” terimi bir grubun diğer grubun bireylerince toplumsal bakımdan benimsenme derecesini ölçmek için kullanılır. Bu kavramla ilk çalışmaların ABD’li Emery S. Bogardus (Bogardus, 1925; Bogardus, 1933) tarafından ayrımcı ve ırkçı tutumların ölçülmesi amacıyla gerçekleştirildiği ileri sürülmektedir. Toplumsal Uzaklık Ölçeği olarak da adlandırılan söz konusu ölçek bir grubun diğer grubun üyeleri olan bireylerce toplumsal bakımdan benimsenme derecesini ölçmeyi hedefleyen kimi maddelerden oluşmaktadır (Hoşgörür, 1997; Bogardus, 1925; Bogardus, 1933). Sosyal mesafe, belli bir gruba veya sınıfa ait olan bireylerin, diğer sınıf ya da gruplara ait bireylerle olan hiyerarşik ilişkilerini, bir nüfus içindeki sınıflar arası ilişkilerle ilgili bir kavram olarak tarif edilebilmektedir. Sosyal mesafe ırk, din, milliyet gibi farklı gruplara ait bireylerin birbirlerini kabul ya da reddetme derecesidir. Sonuç olarak sosyal mesafenin, farklı grupların mahremiyet sınırlarına dair tutumlarını içerdiğini vurgulamak mümkündür. Bir diğer ifadeyle belirli sosyal durumlarla ilgili “öteki” ile sınırları hangi mesafede çizmeye istekli olduklarını gösteren tutumlar olarak tarifi mümkündür (Yiğitoğlu ve Vural, 2019; Okumuşoğlu, 2017a).

Göç eden insanlar göç ettikleri coğrafyalarda yapmış oldukları göçün sebebine, amacına ve yöntemine paralel olarak hem kültürel kaynaşmalara hem de bölgenin demografik yapısının değişmesine neden olmuşlardır (Deniz, 2014; Kahraman, 2015; Tacoğlu, Arıkan ve Sağır, 2012).

Yani yapılan bir göç hareketi göç eden bireyleri etkilediği kadar bu bireylerin göç sırasında uğradıkları ve nihayetinde ulaştıkları coğrafyalarda yaşayanları da en az göç edenler kadar etkilemektedir (Erkan ve Bağlı, 2005; Ünal, 2014; İçduygu ve Aksel, 2012). Türkiye çeşitli sebeplerle yüzyıllardır insanların hem transit hem de nihai varış noktası olarak göçlerine sahne olmuştur (Yılmaz, 2015; Neyzi, 2014; Tacoğlu, Arıkan ve Sağır, 2012; Kahraman, 2015; Boztepe, 2017). Okumuşoğlu'nun (2018) ifade ettiği gibi “gerçekleşme nedeninden bağımsız biçimde, uluslararası göçle birlikte farklı kültürlerden kişilerin aynı ortamı paylaşması fiili durumu ortaya çıkmış olur”. Buna göre, Türkiye vatandaşlarının yıllardır bir göçmen meselesi ile karşı karşıya olduğu açıktır. Bilhassa son yıllarda Türkiye'nin yer aldığı coğrafyada yaşanan gelişmeler çerçevesinde, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin (UNCHR) verdiği istatistiklere göre Türkiye'de sayısı 4 milyonu geçen bir mülteci krizi ortaya çıkmıştır. Bu krizi yaşayan yerel halkta, gelen mülteci sayısının ve kalma sürelerinin artmasıyla birlikte ekonomik, kültürel, güvenlik ve sosyal alanlarda bazı endişeler oluşmuştur (UNCHR, 2022; UNCHR, 2019; Ankaralı vd., 2017). Dolayısıyla, Türkiye'deki yerel halkın mültecilere yönelik tutumlarını belirlemek, oluşabilecek ciddi toplumsal sorunları önceden tahmin edip bunlara karşı önceden önlem alınması konusuna olası katkıları bakımından önemlidir (Özüdoğru, Kan, Uslu ve Yaman, 2018; Sağlam ve Kanbur, 2017; Bozdağ ve Kocatürk, 2017; Kılcan, Çepni ve Kılınç, 2017). Ayrıca tutumlara ilişkin bilgilerin arzulanan sosyal mesafe yoluyla ölçülmesinin mülteciler ile yerel halkın bir arada olduğu sürecin daha yumuşak bir zeminde gerçekleşmesini sağlayabilme yönünden faydalı bilgi birikimi sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

Problemi Tanımlama

Problem Cümlesi

Türkiye yüzyıllardır insanların hem transit hem de nihai varış noktası olarak göçlere sahne olmuştur (Yılmaz, 2015; Neyzi, 2014; Tacoğlu, Arıkan ve Sağır, 2012; Kahraman, 2015; Boztepe, 2017). Dolayısıyla Türkiye vatandaşları yıllardır bir göçmen meselesi ile karşı karşıyadırlar. Bu bağlamda yerel halkın mültecilere yönelik tutumlarını araştırmak önem arz etmektedir. Lakin -bu çalışmanın yapıldığı dönemde- alanyazın incelendiğinde bu tür tutumları ölçecek ölçek araştırmalarının ve dolayısıyla ölçeklerin yeterince olmadığı sonucuna varılmıştır. Özellikle,

önemli bir tutum araştırma yolu olan “arzulanan sosyal mesafe” yoluyla söz konusu tutumların ölçüldüğü bir araca rastlanmamıştır.

Amaç

Tutumlara ilişkin bilgilerin arzulanan sosyal mesafe yoluyla ölçülmesi, faydalı bilgi birikimi sağlanması bakımından önemli görünmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşüncesiyle yerel halkın mültecilere yönelik tutumlarını arzulanan sosyal mesafe yoluyla ölçecek, geçerliliği ve güvenilirliği sınanmış bir ölçek hazırlamak olarak belirlenmiştir.

Önem

Zorunlu göçün, göçü gerçekleştiren birey üzerinde ciddi etkiler bıraktığı (Tuzcu ve Bademli, 2014) muhakkaktır. Bununla beraber göçün gerçekleştiği yerde bulunan yerel halkta da bazı etkiler oluşturur. Göçle birlikte farklı kültürlerden kişiler fiilen aynı ortamı paylaşmaktadırlar (Okumuşoğlu, 2018). Türkiye'nin bir göç rotası olduğu üzerinde olduğu göz önüne alındığında, Türkiye vatandaşlarının yıllardır bir göçmen meselesi ile karşı karşıya oldukları açıkça görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye'deki yerel halkın mültecilere yönelik tutumlarını belirlemek, oluşabilecek ciddi toplumsal sorunları önceden tahmin edip bunlara karşı önceden önlem alınmasını konusuna olası katkıları bakımından önemlidir (Özüdoğru, Kan, Uslu ve Yaman, 2018; Sağlam ve Kanbur, 2017; Bozdağ ve Kocatürk, 2017; Kılcan, Çepni ve Kılınç, 2017). Ayrıca tutumlara ilişkin bilgilerin arzulanan sosyal mesafe yoluyla ölçülmesinin mülteciler ile yerel halkın bir arada olduğu sürecin daha yumuşak bir zeminde gerçekleşmesini sağlayabilmeye faydalı bilgi birikimi oluşturması önemlidir.

Sayıtlar

Katılımcıların kendilerine yöneltilen tüm soruları içtenlikle yanıtladıkları var sayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklemi Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesi ve Mardin'in Kızıltepe ilçesi ile sınırlıdır.

Analiz Teknikleri / Veri Analizi

Verilerin analizleri için SPSS 20. Sürümü kullanılmıştır.

3. Ölçeğin Geliştirilmesi Aşaması

Araştırmaya ilgili literatür taranarak başlanmıştır. Bu bağlamda mültecilere yönelik tutumların nasıl ölçülebileceği tartışılmış, daha önce hazırlanmış olan kimi tutum ölçekleri (Okumuşoğlu, 2017a; Aslan, 2015; Özüdoğru, Kan, Uslu ve Yaman, 2018; Bozdağ ve Kocatürk, 2017a; Sağlam ve Kanbur, 2017; Kılcan, Çepni ve Kılınç, 2017; Lüleci, 2014; Yetkiner, 2010) incelenmiş ve bunun sonucunda 80 maddelik madde havuzu hazırlanmıştır. Madde havuzu hazırlanırken özellikle Şehitoğlu'nun (1988) "arzulanan sosyal mesafe" aracılığıyla "öteki" ilan edilen gruba yönelik tutumların ölçülmesinde izlediği yoldan ilham alınmıştır (Okumuşoğlu, 2017a; Şehitoğlu, 1988). Dört psikolog akademisyenin görüşleri alınmak suretiyle maddeler uzman görüşüne sunulmuş ve onların geribildirimleri temelinde madde sayısı 24'de düşürülmüştür. Ardından bir dil bilimciye maddeler sunularak dil geçerliliği gözden geçirilmiştir. Sonra yerel halktan yaşları 18 ile 68 arasında değişen (yaş ortalaması 40 ve 20 erkek ile 10 kadın) toplam 30 kişilik bir pilot gruba maddeler dağıtılmış ve geri dönütleri toplanmıştır. Bu şekilde maddelerin yerel halk tarafından nasıl anlaşıldığı ve ölçeğin kısalık-uzunluk bakımından nasıl algılandığı konularında görüşler alınmıştır. Son olarak elde edilen bilgiler ışığında yerel halktan eğitim seviyesi sadece okuma yazma bilenlerin bile anlayabileceği açık ve kısa bir ölçek geliştirmek hedeflendiği için, maddeler yeniden geri dönüşlerde edinilen bilgilerle tekrar uzman görüşüne sunularak gözden geçirilmiş ve toplamda 13 maddede karar kılınmıştır. Ölçek, bireyin kendisi hakkında bilgi vermesine dayanan dereceli yanıtlar verebildiği likert tipi ölçek (Tezbaşaran, 1996) olarak hazırlanmıştır. Cevap seçenekleri ise sırasıyla (1) "tamamen katılmıyorum", (2) "katılmıyorum", (3) "kararsızım", (4) "katılıyorum", (5) "tamamen katılıyorum" şeklinde 5'li likert tipi derecelendirme ile yanıtlanacak formatta hazırlanmıştır. Alınacak yüksek puanlar olumlu tutuma işaret ederken, düşük puanlar ise olumsuz tutuma işaret etmektedir.

Normalde geliştirilen ölçeklerde ters kodlanan maddelerin bulunması ölçeğin güvenilirliğini artırır (Cohen ve Swerdlik, 2015). Ama bu ölçekte katılımcıların genelinin ilkokul ve ortaokul mezunu esnaf gibi genel popülasyondan kişiler olmasının hedeflendiği ve ölçeğinde kısa (13 madde) olduğu göz önüne alındığında ters kodlanan maddelerin olmamasının güvenilirliği negatif yönde etkilemeyeceğine karar verilmiştir (Cohen ve Swerdlik, 2015). Dolayısıyla ölçekte ters kodlanan madde yoktur.

Ardından ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini sağlamak için 4 hafta ara ile (Büyüköztürk, 2016) 67 kişiye geliştirilen ölçek iki kez uygulanmış ve elde edilen bilgiler sonrası ölçek birinci örneklem grubuna uygulanmıştır.

13 maddede karar kılınan ölçek 113'ü (%79) erkek, 30'u (%21) kadın olmak üzere toplam 143 kişilik birinci örneklem grubuna kapsam ve yapı geçerliliklerinin belirlenmesi için verilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak için genellikle iki yöntem kullanılır. Biri faktör analizi diğeri ise hipotez testidir. Faktör analizinde “bu testten elde edilen puanlar, testin ölçtüğünü varsaydığı şeyi ölçüyor mu?” sorusuna yanıt aranır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Hipotez testinde ise geliştirilen ölçeğe benzer, daha önce geçerliliği ve güvenilirliği ispatlanmış bir ölçek, geliştirme aşamasındaki ölçek ile beraber katılımcılara verilir ve her iki ölçeğin sonuçlarının korelasyonlarına bakılır. Bu yöntem aynı zamanda kapsam geçerliliği içinde kullanılır. Dolayısıyla geliştirme aşamasındaki ölçeğin maddeleri hazırlandıktan sonra, geliştirilen ölçeğe benzer niteliklerde bir ölçek bulmak için literatür taranmış ve Özüdoğru, Kan, Uslu ve Yaman'ın (2018) geliştirmiş olduğu “Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması” (YHSYTÖ) bulunmuştur. Sorumlu yazar Özüdoğru'ya ulaşılarak araştırma anlatılmış ve ölçeğin (YHSYTÖ) kullanılması için izin istenmiş ve alınan onaydan sonra geliştirilen ölçek ile birlikte 258'i (%72.3) erkek, 99'u (27.7) kadın olmak üzere toplam 357 kişilik 2. Örneklem grubuna uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme çalışmasında bir pilot grup, bir test tekrar test grubu ve 2 örneklem grubunda katılımcılara ulaşılarak anketler dağıtılmıştır. Pilot gruba [yaşları 18 ile 68 arasında değişen (yaş ortalaması: 40; 20 erkek) toplam 30 kişi] ulaşmanın amacı; ölçekte verilen maddelerde anlatılmak istenen ile katılımcının anladığı mana aynı mı? Sorusuna cevap almak ve katılımcıların anketin uzunluğu hakkındaki görüşlerine ulaşmaktır. Alınan dönütler doğrultusunda maddeler tekrar uzman görüşüne sunulurak ölçeğe son hali verilmiştir.

Test tekrar test grubuna [yaşları 18 ile 58 arasında değişen (yaş ortalaması: 35) 46 erkek (%68.7), 21 kadın (%31.3); eğitim durumları: 7 okur-yazar (%10.4), 14 ilköğretim (%20.9), 22 ortaokul (%32.8), 13 lise (%19.4) ve 11 üniversite (%16.4) mezunu olmak üzere toplam 67 kişi] ulaşmaktaki amaç ise; aynı gruba aynı testi belli bir aralıktaki farklı iki zamanlarda vererek elde edilen

sonuçların Pearson korelasyon katsayısına bakıp testin zamana bağlı olarak ne derece kararlı ölçümler verdiğini anlamaktır.

Birinci örneklem grubuna [yaşları 20 ile 65 arasında değişen (yaş ortalaması: 35) 113'ü (%79) erkek, 30'u (%21) kadın; eğitim durumları: 1'i (%.7) okur-yazar, 30'u (%21) ilkokul, 41'i (%28.7) ortaokul, 46'sı (%32.2) lise ve 25'i (%17.5) üniversite olmak üzere toplam 143 kişi] ulaşmaktaki amaç ise ölçeğin güvenilirliğini test etmektir.

İkinci örneklem grubuna [yaşları 18 ile 70 arasında değişen (yaş ortalaması: 35) 258'i (%72.3) erkek, 99'u (%27.7) kadın; eğitim durumları: 16'sı (%.4.5) okur-yazar, 73'ü (%20.4) ilkokul, 74'ü (%20.7) ortaokul, 117'si (%32.8) lise, 73'ü (%20.4) üniversite ve 4'ü (%1.1) lisansüstü olmak üzere toplam 357 kişi] ulaşmaktaki amaç ise geliştirilen ölçek ile benzer ölçek olarak aldığımız Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeğini beraber verip geliştirilmekte olan ölçeğin ölçüt geçerliliğini sınamaktır.

Örneklem

Ölçeğin geliştirilme sürecinde bir pilot grup, bir test tekrar test grubu ve 2 ayrı örneklem grubu oluşturulmuştur. İlk grup olan pilot grup 2018 Eylül ayında Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinden 20 erkek, 10 kadın olmak üzere toplam 30 kişiyi kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Test tekrar test grubu ise 2018 Eylül ile Ekim ayları arasında Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde 46'sı erkek 21'i kadın olmak üzere toplam 67 kişiye ulaşarak oluşturulmuştur. Birinci örneklem grubu ise 2019 Mart ayında Mardin'in Kızıltepe ilçesinden 113'ü erkek 30'u kadın olmak üzere toplam 143 kişiye ulaşarak oluşturulmuştur. İkinci örneklem grubunda ise yine Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesine 2019 Mart ayında gidilerek 258'i erkek 99'u kadın olmak üzere toplam 357 kişiye ulaşılmış ve örneklem grubu son şeklini almıştır.

Veri toplanması

Bir pilot grup bir test tekrar test grubu ve iki örneklem grubunda veriler çalışma hakkında bilgi içeren ve katılımcıların onamını alan bir açıklama ile elden verilen anketler aracılığıyla toplanmıştır. Geliştirilmekte olan ölçeğin cevaplanması için katılımcılardan “tamamen katılmıyorum”dan tamamen katılıyorum’a doğru 1 ile 5 arasında” puan vermeleri istenmiştir. Pilot grubunda 30 kişiye iki aşamadan oluşan bir anket verilmiştir. İlk aşamada cinsiyetlerinin sorulduğu sosyo-demografik form, ikinci aşamada ise geliştirilmekte olan ölçeğin 24 maddelik formu

bulunmaktaydı. Test tekrar test grubuna ise yine aynı şekilde iki kısımdan oluşan ölçek verilmiştir. İlk kısımda katılımcıların cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarının sorulduğu sosyo-demografik form, ikinci kısımda ise pilot grubundan alınan dönütler çerçevesinde uzman görüşüne sunulan ve son haline gelen ölçeğin 13 maddelik versiyonu bulunmaktaydı. Birinci örneklem grubunda 143 kişiye yine iki aşamadan oluşan bir anket dağıtılmıştır. İlk aşamada cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarının sorulduğu sosyo-demografik form, ikinci aşamada ise geliştirilmekte olan 13 maddelik ölçek bulunmaktaydı. İkinci örneklem grubunda ise 357 katılımcıya üç aşamadan oluşan bir anket verilmiştir. İlk aşamada katılımcıların cinsiyetinin, yaşının ve eğitim durumlarının sorulduğu sosyo-demografik form, ikinci aşamada geliştirilmekte olan ölçeğin 13 maddelik son hali ve son olarak üçüncü aşamada ise 26 maddelik Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği yer almıştır. Büyükoztürk (2016) katılımcı sayısının madde sayısının 10 katı olması gerektiğinden bahseder. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin sınındığı her iki örneklem grubunda da bu sayının üstüne çıkmış ve çalışmanın veri toplama evresi sona ermiştir.

Tablo 1. Pilot Grubu Demografik Bilgileri (n: 30)

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Erkek	20	66.7
Kadın	10	33.3
Yaş Ort.	Minimum	Maksimum
40.13	18	68

Tablo 2. Test Tekrar Test Grubu Demografik Bilgileri (n: 67)

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Erkek	46	68.7
Kadın	21	31.3
Eğitim Durumu		
Okur-Yazar	7	10.4
İlkokul	14	20.9
Ortaokul	22	32.8
Lise	13	19.4
Üniversite	11	16.4
Lisansüstü	0	0
Yaş Ort.	Minimum	Maksimum
35.28	18	58

Tablo3. Birinci Örneklem Grubu Demografik Bilgileri (n: 143)

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Erkek	113	79
Kadın	30	21
Eğitim Durumu		
Okur-Yazar	1	.7
İlkokul	30	21
Ortaokul	41	28.7

Lise	46	32.2
Üniversite	25	17.5
Lisansüstü	0	0
Yaş Ort.	Minimum	Maksimum
35	20	65

Tablo 4. İkinci Örneklem Grubu Demografik Bilgileri (n: 357)

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Erkek	258	72.3
Kadın	99	27.7
Eğitim Durumu		
Okur-Yazar	16	4.5
İlkokul	73	20.4
Ortaokul	74	20.7
Lise	117	32.8
Üniversite	73	20.4
Lisansüstü	4	1.1
Yaş Ort.	Minimum	Maksimum
34.85	18	70

4. Bulgular

Test Tekrar Test

Tablo 5. Test Tekrar Test Grubu Pearson Korelasyon Tablosu (n: 67)

Pearson korelasyon	n	p
.461	67	.000**

*p<.05; **p<.01; ***p<.001

Tablodan da anlaşıldığı gibi test tekrar test grubundan 4 hafta ara ile alınan iki sonucun korelasyonuna bakıldığı zaman orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlemlenmektedir.

Birinci Örneklem

Birinci örneklem için yapılan güvenilirlik istatistikleri sonucu Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alpha puanı .937 olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Ölçek Maddelerinin Betimleyici İstatistikleri ile Madde-Toplam Korelasyonları ve Madde Çıkarıldığında Cronbach Alfa Katsayıları

Maddeler	Ortalama	S	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alfa Katsayısı
m1	4.1958	1.15221	.743	.928
m2	3.3636	1.51307	.686	.930
m3	4.4126	1.05703	.617	.932
m4	4.2028	1.10415	.695	.930
m5	4.1259	1.37312	.753	.928
m6	4.1538	1.29630	.751	.928
m7	3.6923	1.36470	.658	.931

m8	4.1608	1.30896	.791	.926
m9	3.8252	1.45018	.772	.927
m10	3.7343	1.46293	.779	.927
m11	3.7063	1.43807	.688	.930
m12	4.4126	1.00931	.664	.931
m13	3.3497	1.57560	.567	.935

Ölçekten herhangi bir madde çıkarıldığı takdirde geri kalan maddelerle ölçeğin Cronbach's Alpha puanı bulmak için Item-Total Statistics tablosuna baktığımızda sırasıyla m1 için; .928, m2 için; .930, m3 için; .932, m4 için; .930, m5 için; .928, m6 için; .928, m7 için; .931, m8 için; .926, m9 için; .927, m10 için; .927, m11 için; .930, m12 için; .931, m13 için; .935 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla hangi madde çıkartılırsa çıkartılsın geri kalan maddelerin Cronbach's Alpha puanında ciddi bir değişiklik olmadığı göz önüne alındığında hiçbir maddenin çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Ölçeğin birinci örnekleme için iki yarı test güvenilirliğine bakıldığında; birinci yarının içinde 1., 2., 3., 4., 5., 6. ve 7. maddeler yer almaktadır. İkinci yarının içinde ise 8., 9., 10., 11., 12. ve 13. maddeler yer almaktadır. Ölçekte toplamda 13 (yani tek sayıda) madde bulunduğu için, ölçek iki yarıya ayrılırken her iki yarıya da eşit sayıda madde düşmemiş ve birinci yarıya 7, ikinci yarıya ise 6 madde gelecek şekilde paylaşılmıştır. Dolayısıyla iki yarı test güvenilirliğinde maddelerin eşit olarak dağıtılmadığı durumlarda bakılan “Spearman-Brown Coefficient, Unequal Length” güvenilirlik puanına bakıldığında .938 aldığı görülmektedir. Yani ölçeğin birinci örnekleme için iki yarı test güvenilirliğine bakıldığında yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin temel bileşenler analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri ve Barlett Sphericity testi, yapılmış ve ölçeğin KMO değeri .918 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity Testi sonucunda elde edilen chi-square test istatistiği ($\chi^2=1248.189$; $df=78$; $sig=000$) anlamlı çıkmıştır.

Tablo 7. Açıklanan Toplam Varyans Değerleri (Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşen Analizi)

Maddeler	İlk Öz Değerler			Kare Yüklerin İlk Toplamları			Kare Yüklerin Toplamları		Dönme
	Toplam	%	Kümülatif	Toplam	%	Kümülatif	Toplam	%	
		Varyans	%		Varyans	%		Varyans	%
1	7.446	57.275	57.275	7.446	57.271	57.275	4.679	35.991	35.991

2	1.023	7.871	65.146	1.023	7.871	65.146	3.790	29.155	65.146
3	.817	6.285	71.431						
4	.701	5.395	76.826						
5	.530	4.078	80.905						
6	.483	3.712	84.617						
7	.466	3.583	88.200						
8	.361	2.773	90.973						
9	.327	2.513	93.486						
10	.274	2.105	95.591						
11	.226	1.735	97.326						
12	.179	1.381	98.707						
13	.168	1.293	100.000						

Tablo 8. Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşen Analizi (Communalities)

Maddeler	İlk	Çıkarma
m1	1,000	.738
m2	1,000	.660
m3	1,000	.724
m4	1,000	.612
m5	1,000	.659
m6	1,000	.650
m7	1,000	.500
m8	1,000	.690
m9	1,000	.691
m10	1,000	.754
m11	1,000	.668
m12	1,000	.715
m13	1,000	.408

Ölçeğin faktör analizi için “Açıklanan Toplam Varyans Değerleri” ve “Communalities” tablolarına bakıldığında, analize alınan 13 maddenin öz değeri 1’den büyük olan iki faktör altında toplandığı görülmektedir. Bu iki faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %65.146’dır. Maddelerle ilgili olarak tanımlanan iki faktörün ortak varyanslarının “communalities” ise .408 ile .754 arasında değiştiği gözlenmektedir.

Tablo 9. Component Matrix Tablosu

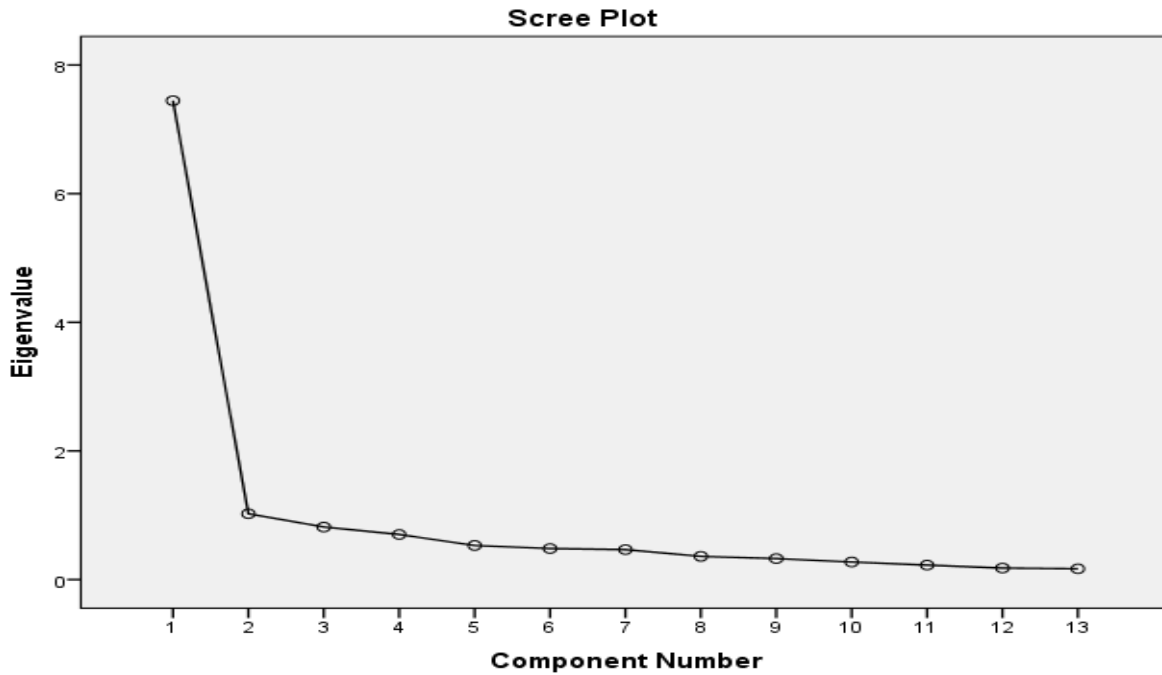
Maddeler	Faktörler	
	1	2

---

m8	.831	-.002
m9	.816	-.160
m10	.809	-.315
m6	.803	.071
m5	.798	-.147
m1	.798	.318
m4	.752	.215
m11	.735	-.358
m2	.730	-.357
m12	.726	.433
m7	.707	-.013
m3	.684	.506
m13	.620	-.156

Component matrix tablosu incelendiğinde 13 maddenin tamamının birinci faktör yük değerinin .620 ve üzeri olması ölçeğin genel olarak tek faktöre sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca döndürme öncesi birinci faktörün varyansının 57.275 olması ve birinci faktörün (7.446) öz değerinin ikincisinden (1.023) yaklaşık 6 kat fazlasından dolayı ölçeğin tek boyutlu olduğu kanısına varılmıştır. Ayrıca, ölçeğin öz değer grafiği incelendiğinde ciddi bir kırılmanın olmadığı görülmüştür ve ölçeğin tek faktörlü olduğuna karar verilmiştir.

Şekil-1. Özdeğer Tablosu

İkinci Örneklem

İkinci örneklem için yapılan güvenilirlik istatistikleri sonucu Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alpha puanı .939 olarak bulunmuştur. Yani ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 10. Madde Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam Korelasyonları ve Madde Çıkarıldığında Cronbach Alfa Katsayısı

Maddeler	Ortalama	S	Madde Korelasyonu	Toplam	Madde Çıkarıldığında Cronbach Katsayısı	Alfa
m1	2.80	1.499	.684		.935	
m2	2.57	1.453	.727		.934	
m3	3.03	1.568	.672		.936	
m4	2.94	1.530	.761		.933	
m5	2.91	1.410	.736		.934	
m6	2.82	1.440	.750		.933	
m7	2.51	1.451	.672		.936	
m8	2.85	1.465	.791		.932	
m9	2.54	1.462	.732		.934	
m10	2.73	1.513	.740		.933	
m11	2.55	1.503	.695		.935	
m12	2.85	1.454	.679		.935	
m13	2.59	1.482	.626		.937	

Ölçekten herhangi bir madde çıkarıldığı takdirde geri kalan maddelerle ölçeğin Cronbach's Alpha puanı bulmak için Item-Total Statistics tablosuna baktığımızda sırasıyla s1 için; .935, s2 için; .934, s3 için; .936, s4 için; .933, s5 için; .934, s6 için; .933, s7 için; .936, s8 için; .932 s9 için; .934, s10 için; .933, s11 için; .935, s12 için; .935, s13 için; .937 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla hangi madde çıkartılırsa çıkartılsın geri kalan maddelerin Cronbach's Alpha puanında ciddi bir değişiklik olmadığı göz önüne alındığında hiçbir maddenin çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Ölçeğin ikinci örnekleme için iki yarı test güvenilirliğine bakıldığında; birinci yarının içinde 1., 2., 3., 4., 5., 6. ve 7. maddeler yer almaktadır. İkinci yarının içinde ise 8., 9., 10., 11., 12. ve 13. maddeler yer almaktadır. Ölçekte toplamda 13 (yani tek sayıda) madde bulunduğu için ölçek, iki yarıya ayrılırken her iki yarıya eşit sayıda madde düşmemiş ve birinci yarıya 7, ikinci yarıya ise 6 madde gelecek şekilde paylaşılmıştır. Dolayısıyla iki yarı test güvenilirliğinde maddelerin eşit

olarak dağıtılmadığı durumlarda bakılan “Spearman-Brown Coefficient, Unequal Length” güvenilirlik puanına bakıldığında .902 aldığı görülmektedir. Yani ölçeğin ikinci örnekleme için de iki yarı test güvenilirliğine bakıldığında yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin temel bileşenler analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri ve Barlett Sphericity testi, yapılmış ve ölçeğin KMO değeri .940 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity Testi sonucunda elde edilen chi-square test istatistiği ($\chi^2=3044.746$; $df=78$; $sig=000$) anlamlı çıkmıştır.

Tablo 11. Açıklanan Toplam Varyans Değerleri (Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşen Analizi)

Maddeler	İlk Öz Değerler			Kare Yüklerin İlk Toplamları			Kare Yüklerin Dönme Sonrası Toplamları		
	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam	% Varyans	Kümülatif %
1	7.537	57.981	57.981	7.537	57.981	57.981	4.580	35.227	35.227
2	1.010	7.771	65.751	1.010	7.771	65.751	3.968	30.524	65.751
3	.670	5.156	70.907						
4	.633	4.873	75.780						
5	.528	4.059	79.839						
6	.475	3.656	83.495						
7	.423	3.257	86.752						
8	.382	2.936	89.688						
9	.339	2.604	92.292						
10	.287	2.206	94.498						
11	.260	1.998	96.496						
12	.247	1.899	98.395						
13	.209	1.605	100.000						

Tablo 12. Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşen Analizi (Communalities)

Maddeler	İlk	Çıkarma
m1	1,000	.773

m2	1,000	.602
m3	1,000	.745
m4	1,000	.744
m5	1,000	.616
m6	1,000	.633
m7	1,000	.607
m8	1,000	.694
m9	1,000	.656
m10	1,000	.693
m11	1,000	.656
m12	1,000	.534
m13	1,000	.596

Ölçeğin faktör analizi için “Açıklanan Toplam Varyans Değerleri” ve “Communalities” tablolarına bakıldığında, analize alınan 13 maddenin öz değeri 1’den büyük olan iki faktör altında toplandığı görülmektedir. Bu iki faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %65.751’dir. Maddelerle ilgili olarak tanımlanan iki faktörün ortak varyanslarının “communalities” ise .534 ile .773 arasında değiştiği gözlenmektedir. Yani ilk görüşte ölçeğin iki faktörden oluşabileceği düşünülmüştür.

Tablo 13. Component Matrix Tablosu

Maddeler	Faktörler	
	1	2

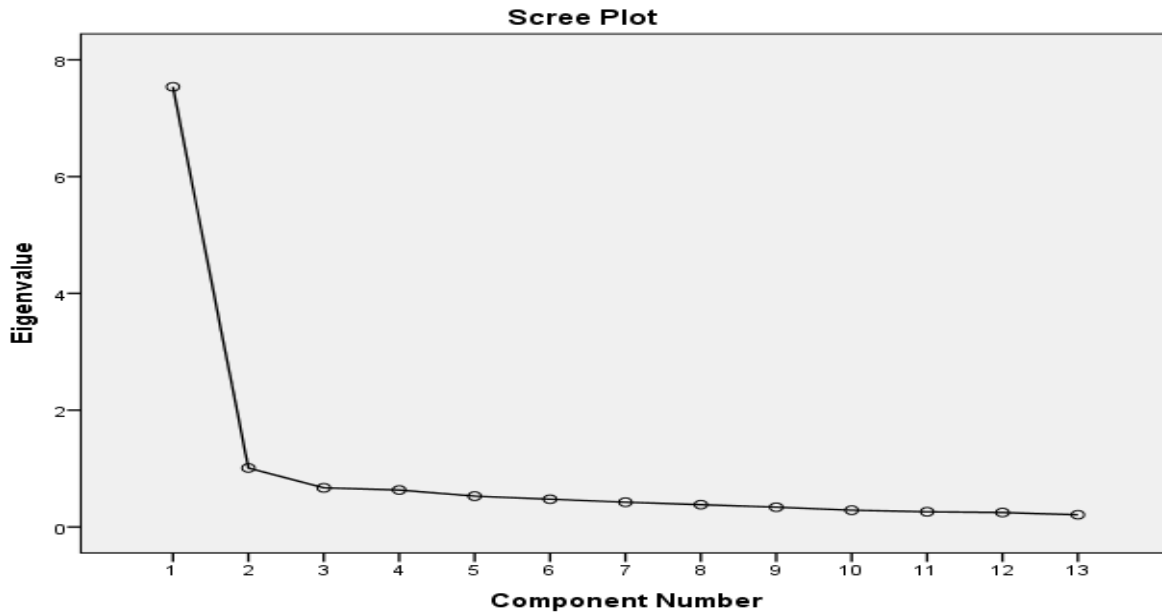
---

m8	.832	-.043
m4	.804	-.312
m6	.795	.031
m10	.787	.274
m5	.781	-.075
m9	.779	.224
m2	.772	-.078
m11	.744	.320
m1	.733	-.485
m12	.730	-.012
m3	.724	-.469
m7	.724	.288
m13	.680	.365

Component matrix tablosu incelendiğinde 13 maddenin tamamının birinci faktör yük değerinin .680 ve üzeri olması ölçeğin genel olarak tek faktöre sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca Döndürme öncesi birinci faktörün varyansının 57.981 olması ve birinci faktörün (7.537) öz değerinin ikincisinden (1.010) yaklaşık 6 kat fazla olmasından dolayı ölçeğin tek boyutlu olduğu kanısına varılmıştır.

Ölçeğin öz değer grafiği incelendiğinde ciddi bir kırılmanın olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu örnekleme elde edilmiş analiz sonucuna göre de ölçeğin tek faktörlü olduğuna karar verilmiştir.

Şekil-2. Özdeğer Tablosu

Ölçüt geçerliliği için ise geliştirilmekte olan ölçek ile seçilmiş olan ölçek arasında korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 14. Suriyeli ve Mülteci ölçeklerinin korelasyon tablosu

Pearson correlation	n	p
.566	357	.000**

*p<.05;**p<.01;***p<.001

Ölçüt geçerliliği için “Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği” ile geliştirilmekte olan “Mültecilere Yönelik Arzulanan Sosyal Mesafe Ölçeği” arasındaki korelasyona bakıldığında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Yani geliştirilmekte olan ölçeğin ölçüt geçerliliği için gerekli kriterleri sağladığı saptanmıştır.

5. Sonuç

Günümüzde göç olgusu önemli bir sorundur. Hatta günümüz için göçler çağı dahi denilmektedir. Böyle bir ortamda göçmenler kadar yerel halkın da göçten etkilendiği bir gerçektir. Bunun için yerel halkın göçmenlere yönelik tutumlarının belirlenmesi potansiyel birçok problemin henüz gerçekleşmeden önlenmesini sağlayabilir. Bu nedenle bu tür çalışmalarda kullanmak için geçerlilik ve güvenilirliği ispatlanmış “Mültecilere Yönelik Arzulanan Sosyal Mesafe Ölçeği” geliştirilmiştir.

Ölçek geliştirilirken önce alanyazın incelenmiş ve konu kuramsal ve kavramsal çerçevelerden ele alınmıştır. Ardından daha önce geliştirilmiş benzer ölçeklerin izledikleri adımlar takip edilmiştir. Ölçeği somut hale getirebilmek için ilk olarak 80 maddeden oluşan bir madde havuzu hazırlanmıştır. Sonra 4 psikolog akademisyene bu havuz sunulup ve alınan dönütler çerçevesinde madde sayısı ilk olarak 24’e düşürülmüştür. Bu adımdan sonra ölçeğin 24 maddelik formunun dil geçerliliğini tespit etmek amacı ile ölçek bir dil bilimciye sunulmuş ve dil geçerliliği test edilmiştir. Daha sonra ölçek maddelerinin anlatmak isteği mana ile yerel halkın anladığı mana aynı mı? Sorusuna yanıt bulmak ve ölçeğin kısalık-uzunluk bakımından yerel halk tarafından nasıl algılandığını anlamak için 30 kişilik yerel halktan oluşan bir pilot gruba ölçek dağıtılmıştır. Alınan dönütler ekseninde eğitim durumu sadece okur-yazar olan bireylerin dahi rahatlıkla okuyup

anlayabileceği ölçütte kısa ve net bir ölçek geliştirilmesi hedeflendiği için maddeler tekrar uzman görüşüne sunulmuştur ve ölçek madde sayısı 13'e düşürülmüştür. Ardından ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini sınamak için 4 hafta ara ile 67 kişiye ölçek uygulanmış ve alınan sonucun test tekrar test güvenilirliğini sağladığı gözlemlenmiştir. Sonra ölçeğin kapsam ve yapı geçerliliklerinin belirlenmesi için 113 kişiden oluşan birinci örneklem grubuna uygulanmıştır. Ayrıca kapsam geçerliliği için güvenilirlik ve geçerliliği daha önce sınanmış bir başka ölçeğe ihtiyaç duyulduğundan alanyazın taranmış ve "Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği" bulunarak gerekli izinler alındıktan sonra son olarak her iki ölçek 357 kişilik ikinci örneklem grubuna dağıtılmıştır. Toplanan veriler ile gerekli analizler yapıldıktan sonra geliştirilmekte olan ve "Mültecilere Yönelik Arzulanan Sosyal Mesafe Ölçeği" olarak adlandırılan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği sınanması tamamlanmıştır. İkinci örneklem grubundaki analizlere göre geliştirilmiş olan ölçeğin ölçüt geçerliliğinin karşılandığı görülmüştür. Yapılan diğer analizlere göre geliştirilmiş olan 13 maddelik 5'li likert tipi bir ölçeğin Cronbach's Alpha puanı .939, KMO değeri .940 olarak bulunmuştur. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans ise 65.751'dir. Ek-1 de son hali görülebilen geliştirilmiş tutum ölçeği tek faktörlü olup en düşük 13 en fazla 65 puan alınabilmektedir. Alınan yüksek puan olumlu tutuma (düşük arzulanan sosyal mesafe düzeyi), düşük puan ise olumsuz tutuma (yüksek arzulanan sosyal mesafe düzeyi) işaret etmektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek yaşları 18 ile 70 arasında değişen örneklem gruplarına uygulanarak geliştirilmiştir.

İleride yapılacak çalışmalar için farklı örneklem gruplarında ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının tekrar test edilmesi ayrıca ölçeğin farklı demografik özelliklere sahip gruplarda uygulanarak belirlenen tutumların yorumlanması önerilir. Ayrıca Okumuşoğlu'nun (2017b) işaret ettiği gibi bireylerdeki kalıp yargı içeren ayırıcı tutumların diğer kimi değişkenlerle ilişkisinin araştırılması da ayrıca önemlidir. Örneğin mültecilere yönelik tutumların kişilerin sosyal baskınlık yönelimleri -kendi grubunun "öteki olarak algılanandan daha çok haklara sahip olması gerektiği- şeklindeki algıları ile ya da savaşa ve barışa yönelik tutumlarıyla ve gelecek endişeleriyle ve buna benzer kimi diğer değişkenlerle de ilişkisinin araştırılacağı gelecek araştırmaların önemli veriler sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca gerçekleşen herhangi bir göçe ilişkin tutum araştırılan bölgelerde, söz konusu göç durumunun büyük sosyal ve demografik değişikliklere yol açabilecek ölçüde/şiddette olup olmadığı, ya da öyle algılanıp algılanmadığı konusunun araştırılması da önemlidir. Yanı sıra yerel halkın sözü edilen değişikliklere ilişkin algılarının da tutum

araştırmalarıyla birlikte göz önüne alınacağı gelecek araştırmaların daha kapsamlı bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, analizlere göre bu çalışma ile geliştirilmiş olan ve “Mültecilere Yönelik Arzulanan Sosyal Mesafe Ölçeği” adı verilen tutum ölçeğinin (bkz. EK-1), farklı ülkelerden birçok nedenlerle göç etmiş bulunan mültecilere yönelik yerel halk tutumlarını arzulanan sosyal mesafe yoluyla ölçebileceği, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Burhan, B. ve Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: Ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 97-103.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, M., Çaça, M., Özislam, M. ve Şahingöz, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 122-132.
- Aslan, S. (2015). Üniversite yaşamına uyum ölçeği’nin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(4), 132-145.
- Bogardus, E.S. (1925). Measuring social distances. *Journal of Applied Sociology*, 9, 299-308.
- Bogardus, E.S. (1933). A social distance scale. *Sociology and Social Research*, 17, 265-271.
- Bozdağ, F. ve Kocatürk, M. (2017). Zenofobi ölçeği’nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 615-620.
- Boztepe, V. (2017). Televizyon haberlerinde Suriyeli mültecilerin temsili. *İlef Dergisi*, 4(1), 91-122.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ceylan, Y. (2012). Zorunlu göç ve suç ilişkisi (muş ili örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 32, 1-18.
- Cohen, R. ve Swerdlik, M. (2015). *Psikolojik test ve değerlendirme testlere ve ölçmeye giriş*. (7. Baskıdan Çeviri). Ezel Tavşancıl (çev.). Ankara: Nobel.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Deniz, T. (2014). Uluslar arası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Erkan, R. ve Bağlı, M. (2005). Göç ve yoksulluk alanlarında kentle bütünleşme eğilimi: Diyarbakır örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 105-124.
- Hoşgörür, V. (1997). Bogardus, Guttman ve Likert ölçekleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 346-357.

İçduygu, A. ve Aksel, D. (2012). Türkiye’de düzensiz göç. Uluslararası Göç Örgütü Türkiye. Eylül, Ankara.

Kahraman, Ö. (2015). *1989 Bulgaristan zorunlu göçünü yaşamış aileler ile göç yaşantısı olmayan ailelerin şema modeli açısından incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

Kılcan, B., Çepni, O. ve Kılınç, A. (2017). Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1045-1057 doi:10.14687/jhs.v14i2.4324.

Kınık, K. (2010) Göç, sürgün ve iltica. *Hayat Sağlık Dergisi*, 2, 36–39.

Lüleci, S. (2014). *Psikolojik danışmanlar için çok kültürlü tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve uygulanması*. T.C. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi).

Neyzi, L. (2014). *Nasıl hatırlıyoruz? Türkiye’de bellek çalışmaları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Okumuşoğlu, S. (2016). The Stigmatization of Obesity by University Students Who Will Be Future Counsellors, Educators and Psychologists. *Journal of Psychology Research*, 6(9), 509-516.

Okumuşoğlu, S. (2017a). Üniversite öğrencilerinin akıl hastası kimliğine yönelik tutumları. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 278–296.

Okumuşoğlu, S. (2017b). The relationship of attitudes towards peace with attitudes towards war, social dominance orientation and gender. *Ulakbilge*, 5(17), 1821-1833.

Okumuşoğlu, S. (2018). *Lefke Bölgesi’nde kültürlerarası duyarlılık ve ilişkili faktörler*, s.395-407. İçinde E. Ağayev (Ed.) *Lefke tarihi ve kültürü üzerine araştırmalar*. Ankara, Lefke Avrupa Üniversitesi Yayınları.

Özüdoğru, H., Kan, A., Uslu, L. ve Yaman, E. (2018). Yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 115-140.

Pustu, Y. (2006). Küreselleşme sürecinde kent "antik site'den dünya kentine". *Sayıştay Dergisi*, 17(60), 129-151.

Sağlam, H. İ. ve İlksen Kanbur, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.

Şehitoğlu, S. (1988). *Attitudes towards mentally ill in relation with education and age*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)

Tacoğlu, T., Arıkan, G. ve Sağır, A. (2012). Boşnak göçmenlerde göç ve kültürel kimlik ilişkisi: Fevziye Köyü örneği. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 1941-1965.

Tezbaşaran, A. A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme*. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları.

Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün psikososyal boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66 doi: 10.5455/cap.20130719123555.

United Nations High Commissioner For Refugees [UNHCR]. (2022). Fact Sheets Turkey /February 2022. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/03/UNHCR-Turkey-Factsheet-February-2022.pdf> (Erişim 20.05.2022).

United Nations High Commissioner For Refugees [UNHCR]. (2019). UNHCR Türkiye İstatistikleri; <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> (Erişim: 28.04.2019).

Uysal, B. (2013). *Çamerya soykırımı*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(3), 63-89.

Yetkiner, D. (2010). *Travma sonrası bilişler ölçeği (posttraumatic cognitions inventory) Türkçe uyarlama ve üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik güvenirlik çalışması*. T.C. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

Yığıtoğlu Taşdemir, G. ve Vural Kıray, B. (2019). Toplumun sığınmacı bireylerle ilgili sosyal mesafe ve kaygı durumlarının belirlenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1941-1964. DOI: 10.26466/opus.545074

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2),1685-1704.

Yılmaz, A. (2015). *Kürt mülteciler ve mülteci öznenin politik kimliği*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü (Doktora Tezi).

		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1)	Bir mülteci ile sohbet etmek beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
2)	Mülteciler kendi kültürlerini ülkemde devam ettirebilirler.	1	2	3	4	5
3)	Bir mültecinin otobüste yanıma oturmasından rahatsız olmam.	1	2	3	4	5
4)	Bir mülteci ile arkadaşlık kurmak beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
5)	Bir mültecinin işlettiği dükkândan alışveriş yaparım.	1	2	3	4	5

6)	Bir mültecinin evine misafir olarak giderim.	1	2	3	4	5
7)	Bir mülteci ile bir yakınımın evlenmesi beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
8)	Mülteci bir komşunun olması beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
9)	Kendi işyerimde yanımda mülteci çalıştırabilirim.	1	2	3	4	5
10)	Mültecilerin bulunduğu bir semtte yaşamaktan rahatsız olmam.	1	2	3	4	5
11)	Mültecilerin olduğu bir işyerinde çalışmaktan rahatsız olmam.	1	2	3	4	5
12)	Mülteci çocuklar ile kendi çocuklarımın oynamasından rahatsız olmam.	1	2	3	4	5
13)	Mülteciler onlar için kurulan kampların dışında da yaşayabilirler.	1	2	3	4	5

EK1. Mültecilere Yönelik Arzulanan Sosyal Mesafe Ölçeği